

Lausunto

19.11.2020

Asia: VN/813/2020 - VM015:00/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Viite: VM:n lausuntopyyntö 12.10.2020 VN/813/2020 - VM015:00/2020

Poliisihallituksen lausunto hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Poliisihallituksen PTY/RT on koonnut yhteen Poliisihallituksen arpajaishallinnon ja Keskusrikospoliisin asiassa antamat näkemykset ja yhtyy osaltaan niihin.

Valtiovarainministeriö on julkaissut lausuntopyynnön luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi diaarinumerolla VN/813/2020 - VM015:00/2020. Poliisihallituksen arpajaishallinto lausuu asiassa seuraavaa:

Tausta ja vaikutusten arviointi

Hallituksen esityksen luonnoksen mukaan sen taustalla ovat Euroopan komission huomiot Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä

rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta eli niin sanotun neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanosta. Lisäksi hallituksen esityksen taustalla ovat Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n alaisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisessa työryhmässä Financial Action Task Forcessa eli FATF:n maa-arvioinnissa tehdyt huomiot. Poliisihallituksen arpajaishallinto pitää kannatettavana, että Euroopan komission ja FATF:n esittämiin huomioihin tartutaan kansallisella lainsäädännöllä.

Hallituksen esityksen luonnoksen mukaan valtiovarainministeriö on esitysluonnosta laatiessaan kartoittanut myös keskeisiltä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen toimijoilta mahdollisia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan lainsäädännön muutostarpeita kevään ja kesän 2020 aikana. Poliisihallituksen arpajaishallinto toteaa, että se on toimittanut valtiovarainministeriölle oman näkemyksensä muutostarpeista, ja pitää toimintatapaa hyvänä.

Esitysluonnoksen mukaan hallituksen esitykseen on sisällytetty vain teknisiä muutosehdotuksia, jotka liittyvät neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoon, FATF:n suositukseen tai muihin kansallisiin muutostarpeisiin. Muita mahdollisia muutostarpeita on tarkoitus arvioida tulevaisuudessa, vireillä tai suunnitteilla olevissa säädöshankkeissa, jotka liittyvät rahanpesua ja terrorismin rahoittamista koskevan lainsäädännön uudistamiseen. Poliisihallituksen arpajaishallinto pitää muutostarpeiden arvioinnin jatkamista kannatettavana huomioiden erityisesti sen, että nyt ehdotetut muutokset keskittyvät valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan ennen kaikkea teknisluontoisempiin muutoksiin.

Hallituksen esityksen luonnoksessa on arvioitu hallituksen esityksen vaikutuksia viranomaisten toimintaa. Poliisihallituksen arpajaishallinto toteaa, että arvioinnissa ei ole otettu huomioon ilmoitusvelvollisille säädettävien uusien velvollisuuksien valvonnalle aiheuttamia vaikutuksia. Rahanpesulain 7 luvun 1 §:n nojalla valvontaviranomaiset ja asianajajayhdistys valvovat rahanpesulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Toteutuessaan esimerkiksi ilmoitusvelvollisen riskiarviota ja asiakkaan tuntemista koskevat muutokset voivat vaikuttaa myös valvontatoimintaan työtehtävien lisääntymisellä, mikä puolestaan voi vaikuttaa valvonnan resurssitarpeisiin. FATF on viimeisimmässä Suomea koskevassa maa-arviossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että rahanpesulain mukaiset valvojat ovat merkittävästi aliresursoituja ottaen huomioon valvojien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen vastuiden ja siihen liittyvän työkuorman laajuuden ja syvyyden. (Katso Mutual Evaluation Report of Finland, April 2019, <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer4/MER-Finland-2019.pdf>, s. 6, 11–12, 15, 124 ja 127–129. Viitattu 5.11.2020.) Hallituksen esityksessä ilmoitusvelvollisille säädettävien velvollisuuksien välillisiä vaikutuksia valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen toimintaan pitää arvioida. Vaikka hallituksen esityksessä ei säädettä uusia velvollisuuksia valvontaviranomaisille tai asianajajayhdistykselle, voivat ilmoitusvelvollisille säädetyt velvollisuudet aiheuttaa välillisiä vaikutuksia valvontatoimintaan.

Ehdotetut muutokset rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettuun lakiin

1 luku Yleiset säännökset

HE-luonnoksen mukaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017, jäljempänä ”rahanpesulaki”) 1 luvun 4 §:n 1 momentin 11 kohtaa, jonka mukaan poliittisesti vaikutusvaltaisella henkilöllä tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka toimii tai on toiminut merkittävässä julkisessa tehtävässä, tarkennettaisiin. Ehdotetun tarkennuksen mukaan, jos henkilön julkisesti merkittävässä tehtävässä toimiminen on päättynyt, häntä pidettäisiin poliittisesti vaikutusvaltaisena henkilönä, jos tehtävän päättymisestä on kulunut 12 kuukautta tai vähemmän. Muutoksen taustalla on neljännen rahanpesudirektiivin 22 artikla.

Poliisihallituksen arpajaishallinto toteaa, että edellä mainitun neljännen rahanpesudirektiivin artiklan mukaan kun poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö ei enää toimi jäsenvaltion tai kolmannen maan antamassa merkittävässä julkisessa tehtävässä tai kansainvälisen järjestön antamassa merkittävässä julkisessa tehtävässä, ilmoitusvelvollisten on vähintään 12 kuukauden ajan otettava huomioon kyseiseen henkilöön liittyvä jatkuva riski ja sovellettava asianmukaisia riskialttiuteen perustuvia toimenpiteitä siihen asti, kun kyseiseen henkilöön ei enää katsota liittyvän poliittisesti vaikutusvaltaiselle henkilölle ominaista riskiä (alleviivaus tässä). Ilmoitusvelvollisten näkökulmasta aikamääreestä säättäminen voi olla perusteltua. Kahdentoista kuukauden aikaraja on kuitenkin vähimmäisaika. Muutosehdotuksessa ei ole direktiivin sanamuodon lisäksi otettu riittävällä tavalla huomioon riskiperusteista lähestymistapaa. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan 12 kuukauden aikaraja on vähimmäisvaatimus, jonka jälkeen on tehtävä asiakkaan riskiperusteinen arviointi. Tehostettua seurantaa voi olla tarpeen jatkaa 12 kuukauden jälkeen, jos poliittisesti vaikutusvaltaiselle henkilölle ominainen riski on edelleen olemassa tai asiakkaaseen liittyy jokin toinen riski. Henkilöön voi siis liittyä riski myös 12 kuukauden jälkeen. Poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmä vaikuttaa myös poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsenen määritelmään ja poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppanin määritelmään. Poliittisesti vaikutusvaltaiselle henkilölle ominaista riskiä ei ole määritelty direktiivissä. Asiassa olisi hyvä huomioida FATF Guidance: Politically Exposed Persons (Recommendations 12 and 22), jossa otetaan kantaa muun muassa ennalta määrättyjen aikarajojen soveltamiseen. (Katso FATF Guidance: Politically Exposed Persons (Recommendations 12 and 22), <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/Guidance-PEP-Rec12-22.pdf> ,s. 12. Viitattu 4.11.2020.)

Poliisihallituksen arpajaishallinto toteaa niin ikään, että nykyisin rahanpesulaissa poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määrittelyä sisältyy 1 luvun lisäksi myös lain 3 luvun 13 §:än. Säännöksen mukaan henkilöä ei enää pidetä poliittisesti vaikutusvaltaisena henkilönä, kun hän ei ole toiminut

merkittävässä julkisessa tehtävässä vähintään vuoteen. Ehdotettu lisäys 1 luvun poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmään vaikuttaisi olevan ristiriidassa 3 luvun säännöksen kanssa. Ehdotuksena onkin, että poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö määriteltäisiin laissa selvyyden vuoksi ainoastaan yhden kerran. Jos määritelmä on tarpeen olla laissa kahteen kertaan, tulisi määritelmien olla samansisältöiset.

HE-luonnoksen mukaan rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 1 momentin 13 kohdan a alakohtaa muutettaisiin siten, että läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsenen kanssa ei enää tekisi henkilöstä poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön ("PEP") yhtiökumppania. HE-luonnoksen mukaan tieto on ollut käytännössä erittäin hankala selvittää ja lainkohdan noudattaminen edellyttäisi merkittävässä julkisessa tehtävässä olevan henkilön perheenjäsenen liikesuhteiden huomioimista tai selvittämistä, eikä rahanpesudirektiivissä vaadita poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön määritelmän laajentamista edellä kuvatulla tavalla. Ehdotettu poisto lisäisi ilmoitusvelvollisten riskiperusteisen lähestymistavan merkitystä. Näin ollen myös jatkossa läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsenen voi olla peruste tehostetulle seurannalle ilmoitusvelvollisen tekemän riskiperusteisen arvion perusteella. Tässä olisi hyvä huomioida FATF Guidance: Politically Exposed Persons (Recommendations 12 and 22), jossa otetaan kantaa muun muassa henkilöpiirien määrittelyyn. (Katso FATF Guidance: Politically Exposed Persons (Recommendations 12 and 22), <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/Guidance-PEP-Rec12-22.pdf>, s. 12–13. Viitattu 4.11.2020.)

2 luku Riskiarvio

HE-luonnoksen mukaan rahanpesulain 2 luvun 3 §:ä täydennettäisiin siten, että pykälän 2 momentin 1 kohtaan lisättäisiin riskienhallintaa koskevien mallimenetelmien kehittäminen. Momenttiin lisättäisiin myös uusi 2 kohta, jonka mukaan toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja valvonnan tulisi sisältää myös asiakkaan tuntemisvelvollisuuden, raportoinnin, tietojen säilyttämisen ja työntekijöiden taustaselvityksen. Edellisen lisäyksen johdosta nykyinen momentin 2 kohta muuttuisi uudeksi 3 kohdaksi. Uuteen 3 kohtaan täydennettäisiin, että toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja valvonnan tulee sisältää myös sisäisen valvonnan ja vaatimustenmukaisuuden hallinnan sekä vaatimusten mukaisuudesta vastaavan henkilön nimittämisen johdon tasolla, jos tämä on perusteltua ilmoitusvelvollisen toiminnan luonne ja koko huomioon ottaen. Muutoksella täydennettäisiin rahanpesudirektiivin 8 artiklan 4 kohdan a-alakohdan täytäntöönpanoa.

Poliisihallituksen arpajaishallinto pitää 3 §:ä koskevia muutosehdotuksia lähtökohtaisesti kannatettavina, sillä ne lisäävät riskiperusteisen lähestymistavan soveltamista, jonka tärkeyttä neljännessä rahanpesudirektiivissä ja FATF:n asiakirjoissa on painotettu. Tärkeää on kuitenkin selvittää, mitä mallimenetelmillä tarkoitetaan. Raportoinnin osalta on puolestaan syytä selvittää, mitä tietoja raportointi koskee, kenelle se tulee tehdä ja mikä on raportoinnin sykli. Työntekijöiden taustaselvitysten osalta tulee selvittää ainakin, mitä työntekijöiden taustaselvityksillä tarkoitetaan, mihin taustaselvitykset perustuvat ja millä tavalla selvitykset tehdään (keinovalikoima), keihin työntekijöihin taustaselvitykset kohdistuvat ja onko taustaselvityksissä eroja työtehtävien suhteen,

mikä taustaselvitysten tarkoitus on (esimerkiksi luotettavuuden varmistaminen), sekä missä vaiheissa työsuhdetta taustaselvityksiä tulisi tehdä. Tällaisen velvollisuuden säätämisen yhteydessä tulisi huomioida myös muu kuin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen sääntely, kuten työoikeudelliset säännökset ja tietosuojalainsäädännön säännökset. Myös työntekijöiden yksityisyydensuoja ja siihen liittyvä lainsäädäntö tulisi huomioida. Lisäksi viitataan jo edellä lausuttuun tarpeeseen arvioida ilmoitusvelvollisille säädettyjen uusien velvollisuuksien vaikutuksesta valvontaan. Ohjauskäytännön ja soveltamiskäytännön yhtenäisyyden vuoksi edellä kuvatut selvennykset ovat välttämättömiä, sillä on oletettavaa, että ilmoitusvelvolliset tulevat kääntymään valvojien puoleen epäselvissä tilanteissa pyytäen ohjausta tai neuvontaa.

Neljännän rahanpesudirektiivin 8 artiklassa liiketoiminnan koko ja luonne edellytetään otettavaksi huomioon, kun arvioidaan tarvetta nimittää vaatimustenmukaisuudesta vastaavaa henkilöä johdon tasolla. Liiketoiminnan koko ja luonne tulee huomioida myös arvioitaessa riippumattoman tarkastustoiminnon tarvetta. Sen sijaan direktiivin sanamuodon mukaan muut direktiivin 8 artiklan 4 kohdassa mainitut toimintaperiaatteisiin, valvontatoimenpiteisiin ja menettelytapoihin kuuluvat seikat ilmoitusvelvollisella on oltava. Näiden seikkojen suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitava liiketoiminnan koko ja luonne. HE-luonnoksessa puhutaan vaatimuksenmukaisuudesta vastaavasta henkilöstöstä, vaikka direktiivissä puhutaan vaatimustenmukaisuudesta vastaavasta henkilöstä.

3 luku Asiakkaan tunteminen

HE-luonnoksen mukaan rahanpesulain 3 luvun 1 §:n 2 momenttiin lisättäisiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien huomioon ottamisen osalta maininta myös kehitettävistä tuotteista, palveluista ja liiketoimista sekä jakelukanavista ja teknologioista. Nykymuodossaan vaatimus koskee uusia ja jo olemassa olevia tuotteita, palveluita ja liiketoimia sekä jakelukanavia ja teknologioita. Vaatimus uusiin ja jo olemassa oleviin asiakkaisiin, maihin tai maantieteellisiin alueisiin liittyvien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien huomioon ottamisesta säilyisi ennallaan. Muutosehdotuksen taustalla on FATF:n suositus R.15.

Ehdotusta pidetään kannatettavana ottaen huomioon edellä mainitun FATF:n suosituksen lisäksi sen, että muutos korostaisi riskiperusteista lähestymistapaa. Lisäksi muutos korostaisi ennakkollista arviointia, mikä tukee riskiperusteista lähestymistapaa. Muutos niin ikään edistäisi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvien näkökohtien tärkeyttä liiketoiminnan kaikissa vaiheissa.

Direktiivin 8 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että ilmoitusvelvolliset toteuttavat asianmukaiset toimet tunnistaakseen ja arvioidakseen rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskit ottaen huomioon riskitekijät, kuten ne, jotka liittyvät niiden asiakkaisiin, maihin tai maantieteellisiin alueisiin, tuotteisiin, palveluihin, liiketoimiin tai jakelukanaviin. Riskejä tulee siis arvioida myös

erillisenä asiakassuhteesta. Myöskään FATF:n uusia teknologioita koskeva suositus R.15 ei nimenomaisesti liitä arviointia asiakassuhteeseen.

HE-luonnoksen mukaan rahanpesulain 3 luvun 2 §:n momenttiin lisättäisiin FATF:n suosituksen R.10 mukainen nimenomainen kieltäminen pitää anonyymeja tai tekaistuilla nimillä toimivia asiakkaita. Taustalla on FATF:n huomio siitä, etteivät erityislaeissa olevat säännökset ulotu luottolaitoslain ja maksulaitoslain soveltamisala huomioiden muihin finanssilaitoksiin.

FATF:n suosituksessa puhutaan tileistä ("accounts"). Lisäyksen muotoilu olisi syytä tarkistaa siten, että siinä puhuttaisiin asiakastileistä, joiden haltijoita ei ole tunnistettu ja joiden haltijoiden henkilöllisyyttä ei ole todennettu. Nykyisellä kirjaus tarkoittaisi esimerkiksi rahapelialalla Manner-Suomessa sitä, ettei rahapelejä voisi pelata ilman tunnistautumista.

HE-luonnoksen mukaan rahanpesulain 3 luvun 8:ä momenttiin lisättäisiin nimenomainen kieltäminen soveltaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä silloin, kun on kyse epäilyttävästä liiketoimesta tai kun liiketoimeen sisältyviä varoja epäillä käytettävän terrorismin rahoittamiseen. Taustalla ovat FATF:n esittämät huomiot.

Poliisihallituksen arpajaishallinnon näkemyksen mukaan muutosesitys on kannatettava ottaen erityisesti huomioon rahanpesulain tavoitteen. Nimenomaisella kiellolla myös selkeytettäisiin yksinkertaistetun asiakkaan tuntemismenettelyn soveltamista.

HE-luonnoksen mukaan 3 luvun 13 §:ä ehdotetaan täsmennettäväksi. HE-luonnoksen mukaan säännöksessä säädettäisiin, että ilmoitusvelvollisten on vähintään vuoden ajan otettava huomioon edellä mainittuun henkilöön liittyvä jatkuva riski ja sovellettava pykälän 1, 2 ja 3 momentissa säädetyt toimenpiteet siihen asti, kun kyseiseen henkilöön ei enää katsota liittyvän poliittisesti vaikutusvaltaiselle henkilölle ominaista riskiä.

Muutosehdotusten osalta viitataan jo edellä poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön käsitteestä lausuttuun, kuten 12 kuukauden vähimmäisaikaan, riskiperusteiseen arvioon ja saman käsitteen määrittelyyn kahteen kertaan. Rahapesulain sisällä eri säännösten tulee olla keskenään yhdenmukaiset. Ehdotetun lisäyksen osalta olisi lisäksi tarpeen selvittää, mikä on jatkuva riski ja mistä vuoden vähimmäisaika lasketaan.

HE-luonnoksen 3 luvun muutosten osalta viitataan edellä lausuttuun tarpeesta arvioida ilmoitusvelvollisille säädetyjen uusien velvollisuuksien vaikutuksesta valvontaan. Ilmoitusvelvollisille säädetyillä velvollisuuksilla voi olla välillinen vaikutus valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen toimintaan.

6 luku Tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot

HE-luonnoksen mukaan rahanpesulain 6 luvun 2 §:n 1 momenttiin lisättäisiin virke, jonka mukaan rahanpesulain 7 luvussa säädettyjen valvontaviranomaisten ja rahanpesun selvittelykeskuksen tulee päästä tosiasiallisia edunsaajia koskeviin tietoihin ilman aiheetonta viivytystä. Muutoksella korjattaisiin neljännen rahanpesudirektiivin 30 artiklan implementointiin liittyvä puute.

Poliisihallituksen arpajaishallinto pitää muutosehdotusta lähtökohtaisesti kannatettavana. Kirjauksen perusteella tulisi kuitenkin ainakin selventää, miten pääsy käytännössä toteutetaan, onko pääsulle jotain rajoituksia ja mikä tietoihin pääsemisen tarkoitus on. Siitä, miten tietoja tulee pitää yllä, ei ole tarkemmin säädetty. Lisäksi harkittavaksi voisi tulla, onko tarkoitus säätää tosiasiallisesta pääsystä tietoihin (esimerkiksi tietoja sisältävään järjestelmään) vai säätää siitä, että tiedot on toimitettava pyynnöstä ilman aiheetonta viivytystä (vrt. velvollisuus toimittaa ilmoitusvelvollisen riskiarvio, rahanpesulain 2 luvun 3 §). Muutosta tulisi arvioida myös esimerkiksi tietosuojalainsäädännön näkökulmasta.

Oikeutta päästä tosiasiallisia edunsaajiin koskeviin tietoihin ei ole ulotettu asianajajayhdistykseen, joka valvoo rahanpesulain 1 luvun 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia eli asianajajista annetussa laissa (496/1958) tarkoitettua asianajajaa ja hänen apulaistaan säädetyiltä osin.

Lakia alemman asteinen sääntely

HE-luonnoksessa todetaan, että luonnokset valtioneuvoston asetuksiksi yksinkertaistetusta ja tehostetusta tuntemismenettelystä olivat lausuntokierroksella keväällä 2018 ja ne on tarkoitus antaa mahdollisimman pian. Lausuntoprosessista on kulunut noin kaksi ja puoli vuotta. Tänä aikana rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kansallisessa ja kansainvälisessä toimintaympäristössä on tapahtunut muutoksia. Kansallista rahanpesulakia on muutettu kevään 2018 jälkeen esimerkiksi lisäämällä virtuaalivaluutan tarjoajista annetussa laissa (572/2019) tarkoitettut virtuaalivaluutan tarjoajat rahanpesulain soveltamisalaan. Rahapelitektorin kannalta merkittävä rahanpesulain muutos on ollut rahanpesulain soveltamisalan laajentaminen pelikasinon ulkopuolella pidettäviin raha-automaatteihin, jos pelaaminen tapahtuu arpajaislain 14 c §:ssä tarkoitettulla tavalla tunnistautuneena. Rahanpesulain säännös on jo voimassa, mutta arpajaislain 14

c § tulee voimaan 1.1.2022. FATF on antanut vuonna 2019 Suomea koskevan maa-arviointiraportin, joka perustuu touko-kesäkuussa 2018 toteutettuun arviointivierailuun.

Euroopan komissio on puolestaan julkaissut raportin sisämarkkinoihin vaikuttavien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien arvioinnista eli niin sanotun ylikansallisen riskiarvion heinäkuussa 2019. Suomi valmistelee parhaillaan uutta kansallista riskiarviota. Poliisihallituksen arpajaishallinnon näkemyksen mukaan riskiarviotyössä voi tulla esiin sellaisia seikkoja, jotka vaikuttavat yksinkertaistetun ja tehostetun tuntemismenettelyn soveltamiseen. Lisäksi rahanpesulain mukaiset valvojat ovat Poliisihallituksen arpajaishallinnon käsityksen mukaan lisänneet entisestään ymmärrystään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä muun muassa laatimalla valvojakohtaisia riskiarvioita kevään 2018 jälkeen. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan kaikki nämä muutokset lainsäädännössä, toimintaympäristössä ja rahanpesutoimijoiden keskuudessa on otettava huomioon asetuksia annettaessa. Poliisihallituksen arpajaishallinto ehdottaa, että luonnoksia valtioneuvoston asetuksiksi arvioidaan mahdollisten muutostarpeiden varalta ja ne lähetetään uudestaan lausuttavaksi ennen niiden antamista.

Keskusrikospoliisi pitää ehdotettuja muutoksia selkeinä, teknisluonteisina sekä kansainvälisistä velvoitteistaan osin johtuvina. Keskusrikospoliisi nostaa pohdittavaksi seuraavia täsmennystarpeita:

Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta (445/2017) muutosehdotukset

Ehdotetut muutokset ja tarkennukset rahanpesun selvittelykeskuksesta annettuun lain (445//2017) 2 §:n, 4 §:n ja 5 §:n osalta eivät vaikuta tosiasiallisesti merkittävästi rahanpesun selvittelykeskuksen toimintaan. Ehdotetut

muutokset ovat lakiin enemmänkin direktiivin sanamuodon täyttämiseksi tehtyjä teknisiä lisäyksiä.

Rahanpesun selvittelykeskus on jo hoitanut lakiehdotuksessa mainittuja analyysitehtäviä. Tiedonsaantioikeuden osalta ehdotus johtajien ja työntekijöiden nimenomaisesta lisäämisestä lakiin on direktiivin sanamuodon mukainen vaatimus. Ajallinen velvoite vastata viipymättä toisen maan tekemiin tiedusteluun on jo nykyisellään sisältynyt Keskusrikospoliisiin sijoitetun Rahanpesun selvittelykeskuksen sisäisiin työnkulkuihin.

Rahanpesun selvittelykeskus on jo nykyisellään toimittanut ilmoituksia, jotka koskevat toisia EU jäsenvaltioita, edelleen näihin maihin sekä ollut aktiivisesti mukana projektissa, jonka tavoitteena on edelleen sujuvoittaa teknisten ratkaisujen avulla tietoihin luovuttamista EU maiden kesken. Rahanpesun selvittelykeskuksella on siten valmius toimittaa tietoja lakiehdotuksen mukaisesti.

Kannatettavana voidaan pitää sitä, että aikaisempaa kirjausta tilanteista, joissa tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä (muu perusteltu syy)

täsmennetään. Ehdotettu kirjaus ihmisoikeuksien, perusvapauksien ja Suomen oikeusjärjestyksen perusperiaatteiden vastaisuudesta on yhdenmukainen rikosoikeudellisessa oikeusavussa noudatettavien säännösten kanssa. Kuitenkin on vielä syytä pohtia, tuleeko ja voidaanko rahanpesudirektiivin vaatimukset huomioiden, tiedonluovutustilanteissa huomioida vastaavasti rikosoikeudellisessa oikeusavussa noudatettavia harkinnanvaraisia kieltäytymisperusteita (esimerkiksi ne bis in idem tilanteet, rikoksen vanhentuminen, pyynnön toimeenpano vaatii teon laatuun nähden kohtuuttomia voimavaroja). Nyt ehdotetussa muodossa kaikki nämä harkintaperusteet poistuvat laista.

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017) muutosehdotukset

Lain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017) osalta ehdotetaan pohdittavaksi, onko ehdotetun 3 luvun 2 §:n osalta huomioitava virtuaalivaluuttapalveluiden tarjoajien tuotteiden erityispiirre siten, että laissa mainittaisiin määrän ohella myös arvo, sillä varojen siirto ei perustu näissä tuotteissa tai palveluissa euroon, esimerkiksi seuraavasti;

1) liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien suuruus yhteensä on vähintään 10 000 euroa ja asiakkuus on satunnainen, tai kyse

on maksajan tiedot -asetuksen 3 artiklan 9 kohdassa tarkoitettu varojen

siirrosta tai virtuaalivaluuttapalveluiden tarjoajista annetun lain (572/2019)

mukaisesta varojen siirrosta, jonka määrä tai arvo ylittää 1000 euroa.

Jonkin verran epäselvänä voidaan pitää sitä, mihin ehdotetun 6 luvun 2 §:n velvoite päästä tosiasiallisia edunsaajia koskeviin tietoihin ilman aiheetonta viivytystä viittaa ja ketä toimijaa kirjaus velvoittaa (yhteisöjä, jotka ylläpitävät tietoja vai PRH:ta). Epäselväksi jää se, onko tavoitteena pääsy yhteisön ylläpitämiin tietoihin suoraan, eikä asianomaisten PRH:n ylläpitämien rekistereiden kautta. Mikäli pääsy tulee olla suoraan yhteisön ylläpitämiin tietoihin, kirjauksella voi olla merkittävästi laajempia vaikutuksia, kuin että pääsy on viranomaisten rekistereiden kautta. Tällöin sekä perusteluja että itse säännöstekstiä on tarpeellista täsmentää. Sinänsä rahanpesun selvittelykeskuksella on jo oikeus saada myös edunsaajaa koskevia tietoja myös suoraan yhteisöiltä rahanpesun selvittelykeskuksesta (445/2017) annetun lain 4§:n nojalla ja kirjaus vaikuttaisi siten, että yhteisöjen on vastattava näihin tiedusteluihin ilman aiheetonta viivytystä.

Poliisiylitarkastaja

Heikki Lausmaa

Poliisitarkastaja

Arto Hankilanoja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 19.11.2020 klo 15:28.
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa Poliisihallituksen kirjaamosta.

Koskela Marianna

Poliisihallitus - Poliisihallituksen lausunnon ovat antaneet poliisiylitarkastaja
Heikki Lausmaa sekä poliisitarkastaja Arto Hankilanoja.